

Knjižnica
Ivana Tavčarja
Škofja Loka

Sofinancira
Evropska unija

I FEEL
SLOVENIA

KNJIŽNICA
semen

IZPOSODI • VZGOJI • DELI

KNJIŽNICA SEMEN

Knjižnica semen je eden od načinov ohranjanja biotske pestrosti kulturnih rastlin.

Temelji na menjavi semen ter ozaveščanju in povezovanju lokalne skupnosti.

S svojim delovanjem omogoča izmenjavo dobrih praks, predvsem pa prek pridelave rastlin iz izposojenih semen spodbuja ohranjanje tradicije pridelave domačih semen. Knjižnice semen so se začele pojavljati že kmalu po letu 2000, in sicer najprej v ZDA. Veliko jih je prostor našlo prav v splošnih knjižnicah.

Glavno vodilo vseh knjižnic semen je promocija biotske raznovrstnosti, lokalne pridelave hrane, samooskrbe in – kar se največkrat poudarja – vrnitev semen v roke ljudi.

ZAKAJ SPLOŠNE KNJIŽNICE?

Splošne knjižnice ponujajo vedno več inovativnih dejavnosti in s tem pomembno vplivajo na lokalno skupnost, v kateri obstajajo – tudi glede vsebin, ki niso neposredno povezane z njihovim delovanjem, kot npr. prehranjevanje, revščina, zdravje, trajnostni razvoj in dobro počutje.

Z umeščenostjo knjižnic semen v splošne knjižnice želimo knjižničarji izpostaviti izobraževalno funkcijo knjižnic ter posameznika spodbuditi k aktivnemu delovanju v skupnosti in ohranitvi kulturne in naravne dediščine (in semena to so!), pa tudi k ustvarjanju vezi med člani skupnosti. To se sklada z našo tradicionalno vlogo in proaktivnim pristopom, ki ga sodobne knjižnice poudarjamo. S svojim delovanjem podpiramo Agendo 2030 za trajnostni razvoj, ki je bila sprejeta na vrhu OZN septembra 2015. Izmed sedemnajstih zastavljenih ciljev s Knjižnico semen zasledujemo predvsem cilj številka 15, ki govori o ohranjanju biotske raznovrstnosti in trajnostni rabi tal.

KNJIŽNICA SEMEN V KNJIŽNICI IVANA TAVČARJA ŠKOFJA LOKA

V Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka se s svojo bogato knjižnično zbirko in aktualnimi storitvami odzivamo na dražljaje iz lokalnega okolja. S knjižnico semen opozarjamo, da se ekološka problematika v najširšem pomenu dotika čisto vsakega pripadnika naše lokalne skupnosti in si pred njo ne smemo zatiskati oči.

Poslanstvo Knjižnice semen je povezovanje lokalne skupnosti, ozaveščanje o lastni pridelavi semen in opozarjanje na pomen samooskrbe, sonaravnega vrtnarjenja in biotske raznovrstnosti.

Krajevna knjižnica Žiri

Krajevna knjižnica Železniki

GLAVNE INFORMACIJE

Knjižnica semen v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka deluje v okviru projekta Ulice zdravja in samooskrbe, v katerem sodelujemo z Razvojno agencijo Sora, podjetjem Prunus+ d.o.o. in z Društvom tabornikov Rod svobodnega Kamnitnika. Projekt sofinancira Evropska unija.

1

Kje je Knjižnica semen?

V Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka se Knjižnice semen nahajajo v Krajevni knjižnici Železniki, Krajevni knjižnici Žiri in v Krajevni knjižnici Poljane.

2

Kako deluje?

Knjižnica semen deluje kot vsaka druga knjižnica, le da si v njej ne izposojate knjig, temveč domača semena, iz katerih vzgojite rastline, in nato pridelate nova. Del teh semen nato vrnete v knjižnico.

3

Komu je Knjižnica semen namenjena?

Knjižnica semen je namenjena vsem posameznikom, ki doma pridelujejo svoje vrtnine, se zavedajo pomena zdravih domačih semen ter so pripravljeni za skupno dobro darovati nekaj svojega časa in truda.

4

Ali moram biti član Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka, če si želim izposojati semena?

Da. Če želite postati član Knjižnice semen, morate biti član Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka.

5

Kako si izposodim semena?

Za izposojlo semen je pripravljena posebna aplikacija, ki omogoča pregled nad kroženjem semen in je namenjena samostojni uporabi. Za pomoč se lahko obrnete na zaposlene v knjižnici, ki vam bodo z veseljem pomagali.

Železniki

Žiri

Poljane

Preverite, katera semena so na voljo za izposajo.

Izposodite si lahko največ tri vrečke semen na dan (eno vrečko posamezne vrste semen).

Naenkrat imate lahko izposojenih deset vrečk.

6

Imam semena, ki bi jih rad daroval Knjižnici semen. Kako lahko to storim?

Zelo bomo veseli vsakega daru. Paziti morate le, da semena vzgojite sami in da poznate osnovne podatke o rastlini, saj jih boste morali vnesti v poseben obrazec. Ob prihodu v knjižnico vas bodo čakale naše vrečke za shranjevanje semen ter navodila za postopek vnosa semen v bazo.

7

Kdaj vrnem semena, ki sem si jih izposodil?

Izposojena semena doma posejete na svojih vrtovih. Rastline vzgajate naravno ter semena vzamete iz najboljših plodov. Semena posušite in del teh vrnete v Knjižnico semen.

8

Kaj, če seme ne kali oziroma rastlina ne obrodi?

Tudi to se lahko zgodi. V tem primeru pridete v knjižnico in v sistemu označite, da gojenje rastline ni bilo uspešno, ter navedete razlog.

9

Ali se bodo semena izposojala celo leto?

Knjižnica semen je aktivna v sezoni vrtnarjenja — to je od začetka februarja do konca oktobra, v času odprtosti knjižnice.

Za kalitev semen lahko uporabite že uporabljeno embalažo. Zelo priročna je embalaža za jajca.

Naše babice in dedki so vedno sami pridelovali semena. Vprašajte jih, ali jih še vedno pridelujejo. Stare sorte so neprecenljive.

10

Kako vem, da so semena, ki si jih izposojam, res domača?

Knjižnica semen deluje na zaupanju: vsak član odgovarja za semena, ki jih prinese. Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka ne prevzema odgovornosti, ki je povezana z vzgojo semen, rastlin, plodov in njihovim uživanjem.

11

Bojim se, da nimam dovolj znanja za pridelavo semen.

Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka ima v svoji zbirki veliko gradiva, v katerem lahko poiščete osnovne informacije za vzgojo rastlin in pridobivanje semen. Redno organiziramo tudi izobraževalne delavnice, predavanja in srečanja na to temo.

1

Pri vzgoji iz izmenjavi semen moramo delovati odgovorno in misliti na kakovost semen, ki jih bomo prinesli v knjižnico.

2

Pri odbiranju rastlin za nadaljnje razmnoževanje izberemo vedno najlepšo in najboljšo rastlino, ki nam zraste na polju, njivi ali vrtu.

3

Upoštevamo značilnosti, ki jih ima rastlina glede opraševanja oziroma medsebojnega križanja, in jo sejemo na primerni oddaljenosti (pazimo na dobre in slabe sosedje).

4

Rastline skušamo vzgajati čim bolj naravno (brez umetnih gnojil in drugih fitofarmacevtskih sredstev).

5

Pri pobiranju semen shranimo le zdravo in močno seme, neakakovostno izločimo, odstranimo še primesi in morebitne škodljivce.

8

Če nam ne uspe pridelati semena iz sejanja rastline v aplikaciji navedemo razlog. V knjižnico ne prinašamo kupljenih semen.

7

Upoštevamo dejstvo, da nekatere rastline tvorijo seme šele v drugem letu rasti (npr. korenje).

6

Posušena semena hranimo pod uravnoteženimi in kontroliranimi pogoji: v suhem, temnem in hladnem prostoru.

KATERA NAJ BODO GLAVNA VODILA UPORABNIKOV KNJIŽNICE SEMEN?

NA KAJ MORAMO BITI ŠE POZORNI?

Tla

Pred setvijo je dobro vedeti, v kakšni zemlji bomo vzgajali svoje rastline oziroma kakšna je sestava naših tal (ali so peščena, ilovnata, humozna, glinasta; so kislila ali alkalna). Posledično bomo vedeli, koliko hranil je treba rastlinam še dodajati.

Kolobarjenje

Kolobarjenje ali vrstenje vrtnin je še en zelo pomemben proces, s katerim bomo imeli bolj zdrava tla in posledično tudi rastline. Gre za to, da na isti gredici ne gojimo vedno enakih rastlin, ampak jih menjujemo. Nekatere rastline namreč tla bolj siromašajo, druge lahko pripomorejo k boljši rodovitnosti. Nekatere črpajo hranila iz globljih plasti tal, druge iz zgornjih plasti, nekatere porabijo več enega hranila, druge več drugega.

Ob upoštevanju tega lahko sejemo na isti površini rastline, ki se med rastjo dopolnjujejo in med seboj niso konkurenčne. Kolobarjenje bo uspešno, če poznamo sorodstvene vezi med vrtninami ter upoštevamo dobre in slabe sosede (glej str. 12–13).

Gnojenje

Namesto mineralnih gnojil priporočamo raje naravna, organska gnojila: gnoj domačih živali, gnojevka, kompost, zeleno gnojenje z rastlinami, pepel, žaganje itd. Tudi pri organskih gnojilih moramo biti pozorni na količine in ne smemo pretiravati. Vedeti moramo tudi, da vse rastline ne potrebujejo gnojenja v enakih količinah.

Večje količine dušika in kalija potrebujejo kapusnice (cvetača, brokoli, zelje, ohrovt), plodovke (paradižnik, paprika, buče, kumare) potrebujejo predvsem tla z veliko humusa.

Rastline, ki potrebujejo bistveno manj hranil, so razne solate, blitva, korenje, por, zelena in radič.

V četrto skupino so metuljnice – rastline, ki ne potrebujejo dodajanja dušikovih hranil, saj si z bakterijami, ki živijo na njihovih koreninah, priskrbijo dušik iz zraka in ga vežejo v tleh (npr. fižol, grah in bob).

Teh rastlin ne gojimo dve leti zaporedoma na isti površini, saj dušik, vezan v tleh, zavira njihovo rast. Jim bodo pa za ta dušik hvaležne druge rastline.

DOBRI SOSEDI – KAJ SADIMO SKUPAJ?

rdeča pesa

korenje

zelje

zelena

čebula

grah

paradižnik

česen

bučke

fižol

redkvice

kumare

koruza

solata

KNJIŽNICA SEMEN V SLOVENIJI IN TUJINI

Leta 2020 je Goriška knjižnica kot prva knjižnica v Sloveniji odprla Knjižnico semen, njen pomen pa so kmalu prepoznale tudi druge splošne knjižnice. Do začetka leta 2025 se je projektu pridružilo še dvajset slovenskih splošnih knjižnic, v katerih je skupno odprtih štiriindvajset knjižnic semen.

Projekt je leta 2025 zaživel tudi v tujini (Gradska knjižnica Rijeka). Skupaj gradimo mrežo knjižnic semen in ozaveščamo o pridelavi domačih semen ter opozarjamo na pomen samooskrbe in naravnega vrtnarjenja.

OBČANSKA ZNANOST IN KNJIŽNICA SEMEN

CITIZENSCIENCE.SI
Mreža občanske znanosti v Sloveniji

Občanska znanost (ang. Citizen Science)

predstavlja koncept znanstvenoraziskovalnega dela, pri katerem so na različne načine, z različnih vidikov in v različnih oblikah v raziskave vključeni neprofesionalni raziskovalci (dijaki in študenti, člani različnih društev, predstavniki posameznih družbenih skupin, ljubiteljski raziskovalci in vsi, ki jih ta tema zanima). Občanski raziskovalci lahko delujejo v različnih fazah raziskave, npr. pri načrtovanju raziskave in formulaciji raziskovalnega problema, pri zbiranju in ustvarjanju raziskovalnih podatkov, pri analizi podatkov in interpretaciji rezultatov.

Knjižnica semen je tudi del občanske znanosti, saj

temelji na podatkih o rastlinah, ki jih v katalog prispevajo njeni uporabniki. Podatki so dostopni vsem uporabnikom programa in strokovnjakom, ki bi jih želeli uporabiti za potrebe svojih raziskav. Navesti moramo ime rastline in pridelovalca, informacije o lokaciji vrta in oddaljenosti rastline od drugih rastlin, težavnosti pridelave in kalitve semen ter opis rastline in ploda. Dodamo lahko tudi opombe. Program za izposajo se stalno nadgrajuje ter omogoča dodajane še drugih podatkov, če se izkaže, da je to potrebno.

https://zalogasemen.vklapp.si

KNJIŽNICA semen
(ZNANOST + VEŠTAČA + DEL)

PREGLED ZALOGE SEMEN

Šifra semena Zaloga vrteč Ime rastline Drugo ime Leto pridelave Težavnost pridelave Težavnost kalitve Velikost rastline Oblika listov Barva ploda Velikost ploda

Lokacija vrta: Brank
Oddaljenost: 50 cm
Svetla: srednje pozna

Opombe: Vsebuje: 01, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16

511	14	Ameriški slamenik	/	2024	lahko	lahko	srednja	navadna	navadna
510	5	Koruza	Twista	2024	srednje	srednje	srednja	okoli dolgi	rumena, rdeča, oranžna
509	4	Bilba	Sredjo zeleno	2024	srednje	lahko	niska	plavi	plavi
507	1	Ameriški slamenik	slamnik	2024	srednje	srednje	srednja	plavi	plavi
506	20	Oleca	slamnik	2024	lahko	lahko	srednja	plavi	plavi
505	4	Stročji ribol	nozik	2024	srednje	srednje	niska	plavi	plavi
504	4	Kumara	navadna	2024	srednje	srednje	niska	plavi	plavi
503	5	Refurgnj	hudi	2024	srednje	srednje	srednja	plavi	plavi
502	8	Paprika	kurbavica	2024	srednje	srednje	srednja	plavi	plavi
501	1	Bilba	Navadna	2022	lahko	lahko	srednja	plavi	plavi
500	1	Melona	navadna	2024	lahko	lahko	srednja	plavi	plavi
499	2	Otrout	smoki	2023	srednje	srednje	srednja	plavi	plavi
498	1	Koruza	kokice	2023	srednje	srednje	srednja	plavi	plavi
497	1	Buča	Hovado	2023	srednje	srednje	srednja	plavi	plavi
494	1	Kadjeja	Mukabna	2022	lahko	lahko	srednja	plavi	plavi
492	1	Melona	Spanska	2024	srednje	srednje	srednja	plavi	plavi
491	1	Refurgnj	Otrouti, slatosti	2023	lahko	lahko	srednja	plavi	plavi

Mreža Knjižnic semen je pridružena projektu ADELE

Projekt Advancing Digital Empowerment of Libraries in Europe (ADELE) se ukvarja z izobraževanjem odraslih v hitro spreminjajočem se digitalnem okolju. Problematiko naslavlja z razvijanjem različnih brezplačnih spletnih orodij, ki pomagajo organizacijam za izobraževanje odraslih oceniti in izboljšati uporabo digitalnih tehnologij v svojih storitvah.

Orodje je nastalo v sodelovanju petih partnerjev v projektu ADELE. To so: Public Libraries 2030 (PL 2030) iz Belgije, Local Government Management Agency (LGMA) z Irskega, European Grants International Academy (EGInA) iz Italije, Centralni inštitut za enoten katalog italijanskih knjižnic in bibliografske podatke (ICCU) iz Italije ter Global Libraries – Bulgaria Foundation (GLBF) iz Bolgarije.

Seed Library France Bevk Public Library, Nova Gorica

In March 2020, the France Bevk Public Library opened a seed library to create an online catalogue of seeds, while Marie Perle and Anne-Kristin Meyer took them to the local market.

For the launch of seeds, the GLBF worked with national organisations to develop a programme model for the launch. This model was adapted for this project – it was important that community members were able to use the programme by themselves. Therefore, when creating, clear and easy to use for all ages in the community, including the example online page.

When the library closed during Covid-19, the GLBF, determined as a national organisation, could share seeds like books, and could come pick them up. The seed catalogue is available from home, but the programme (application) can only be accessed from the library.

TARGET GROUPS
All age groups (children to elderly)

RESOURCES NEEDED

The seed library has to use a seed library seed donor system. In addition, the seed catalogue is in the GLBF and for the library. The GLBF project has created a model library catalogue (a printed and online version) and a model for the seed library. The GLBF project has created a model for the seed library. The GLBF project has created a model for the seed library.

The project has had a lot of success, with several libraries bringing new seeds to the community and people taking seed packets on their journeys. The public library has been events on ecology and gardening, which have had great success.

Since GLBF started their seed library, 10 other public libraries in Slovenia have started and started their own project.

France Bevk Public Library

ELEMENTS OF INNOVATION

The idea to start a seed library was suggested to the France Bevk Public Library by the community. In March 2020, the project of starting seed was already underway within the online and seed catalogue. Since GLBF, people started to bring seeds to the library and to the local market. The project has been successful and people have been using the seed library.

TIPS FOR OTHER LIBRARIES

- 1. Organise a library committee to create and maintain the seed library. The committee should be made up of people who are interested in the project and who can help with the seed library. The committee should be made up of people who are interested in the project and who can help with the seed library.
- 2. Create a seed library catalogue. The catalogue should be created in a way that is easy to use for all ages in the community. The catalogue should be created in a way that is easy to use for all ages in the community.
- 3. Create a seed library display. The display should be created in a way that is easy to use for all ages in the community. The display should be created in a way that is easy to use for all ages in the community.

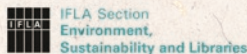
V okviru projekta so partnerji zbrali 100 študij primerov digitalnih inovacij v splošnih knjižnicah po vsej Evropi. Samo dvajset primerov dobrih praks je bilo posebej izpostavljenih v posebni brošuri, ki je prevedena v štiri evropske jezike. Ena od teh dobrih praks je tudi Knjižnica semen.

Mednarodni dosežki

Knjižnica semen je med 288 projekti z različnih strokovnih področij, prijavljenimi za nagrado EU Citizen Science Award 2024, prejela častno omembo (Honorary Mention) kot prvi samostojni projekt splošnih knjižnic. Častno omembo prejme le 27 izbranih projektov.

Knjižnica semen je med 44 projekti splošnih knjižnic s celega sveta zasedla 5. mesto v projektu IFLA Best Green Library Project.

Knjižnica semen je bila izbrana med 100 najboljših praks iz Evrope s področja digitalnih storitev za uporabnike v okviru projekta ADELE. Primeri najboljših praks so zbrani v posebni brošuri.

SLOVARČEK

Agenda 2030: program ukrepov, ki je bil sprejet v okviru Organizacije združenih narodov z namenom zagotavljanja trajnostnega razvoja na ekonomskem, družbenem in okoljskem področju

biotska raznovrstnost, biodiverzitet: ekosistemska, vrstna in genetska raznolikost organizmov na nekem območju

kisla/alkalna tla: vrednost pH v naši obdelovalni zemlji; od te je odvisna nadaljnja uporaba gnojil in hranil

mineralna gnojila: vsebujejo mineralne komponente in so pridobljena v industrijskem postopku; pridelana so v tovarnah, na nenaraven način

samooskrba: zadostna pridelava in predelava dobrin za lastne potrebe

sonaravno kmetovanje: kmetovanje, ki temelji na pridelovalnih postopkih in uporabi materialov, ki ne škodujejo okolju, varujejo naravne vire ter trajno ohranjajo zemljo in njeno rodovitnost

trajnostno: tako, da čim manj obremenjuje okolje, razpoložljive naravne vire, da bi se ti ohranili čim dlje, za prihodnje generacije

VIRI

Citizenscience.si (b. d.). Kaj je občanska znanost?
<https://citizenscience.si/obcanska-znanost/kaj-je-obcanska-znanost/>

Pušenjak, M. (2007). *Zelenjavni vrt*. Kmečki glas.

Pušenjak, M. (2010). *Moj ekovrt*. Kmečki glas.

Trojar, I. S. (23. 2. 2015). *Dobri in slabi sosedje na vrtu*. Moj pogled. <https://mojpogled.com/dobri-slabi-sosedje-na-vrtu/>

URNIK

Knjižnica semen bo odprta od začetka februarja do konca oktobra v odpiralnem času Krajevnih knjižnic Železniki, Žiri in Poljane.

STIK

Krajevna knjižnica Železniki

Tel.: 041 442 075

E-pošta: zelezniki@knjiznica-skofjaloka.si

Krajevna knjižnica Žiri

Tel.: 031 305 687

E-pošta: ziri@knjiznica-skofjaloka.si

Krajevna knjižnica Gorenja vas,

Krajevna knjižnica Poljane

Tel.: 04 518 33 80

E-pošta: poljane@knjiznica-skofjaloka.si

KNJIŽNICA
IVANA TAVČARJA
ŠKOFJALOKA

Knjižnica semen

Nosilka idejne zasnove Knjižnice semen v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka je Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica.

Besedila: Saša Vidmar, Rosana Vrh Makarovič, Franka Koren, Ana Kosič
Za Knjižnico Ivana Tavčarja Škofja Loka: mag. Matjaž Eržen, direktor in Bernarda Potočnik

Fotografije: Freepik, Wikimedia Commons, Adobe Stock, arhiv Knjižnice semen

Ilustracije: Kristina Hoffmann

Oblikovanje: GAF LAB, Rok Bezeljak, s. p.

Tisk: Medium d.o.o.

Naklada: 200 izvodov

Škofja Loka, december 2025

